

Ukinite vrijeme, sklonite satove

Christine Schuhl

Satovi su prisutni u svim aspektima života jer najavljuju glavne događaje dana. Kako bi izazvao vrijeme koje nam govori što trebamo činiti, tim francuskog vrtića odlučio je da će poskidati sve satove i pustiti inspiraciji da ih vodi iz dana u dan.

Avantura je započela tijekom jedne analize stručnog rada, koja je uslijedila nakon više od sat vremena opažanja 12 djece u dobi od 13 do 24 mjeseca. Ovo opažanje se odvijalo oko ručka iza kojeg slijedi presvlačenje. Povici odgajatelja djeci poput: 'Požuri!' ili 'Hajde već jednom, nećemo te čekati!' bili su pokazatelj da djeca imaju problem sa slijedećem tempa kojeg je odredio odgajatelj. Tijekom rasprave, odgajatelji su objasnili da uvijek imaju osjećaj da se bore s vremenom jer je ono jasno isplanirano tako da se od vremena za ručak prelazi na vrijeme za presvlačenje. Uvijek trčimo, kažu mi odgajatelji, ne možemo drukčije sa satom koji nas stalno podsjeća na redoslijed stvari.

Što ako bismo imali dan bez sata?

Ovu neobičnu ideju članovi grupe prihvatili su sa zavidnim žarom. Od improvizirane ka potpuno kontroliranoj metodologiji, svatko je sudjelovao u organiziranju ovoga dana koji je bio predviđen da započne u 8:00 i završi u 16:00. Priprema i organizacija obroka nisu bili dio projekta te su odgajateljima poslužili kao vremenske okosnice dana (ručak i popodnevna užina). Bilo je važno zadržati okvirno načelo u oblikovanju projekta uz dogovor oko specifičnih pitanja poput onoga hoćemo li obavijestiti roditelje ili kako ćemo pratiti tijek dana u usporedbi s 'uobičajenijim' danom a da pritom nemamo neki oblik kontrole vremena. Bilo se važno više puta sastati da članovi tima zadrže potpuni nadzor nad ovim iskustvom i postave granice. Nismo mislili da će biti neophodno o svemu informirati roditelje jer nam je bilo važnije prikazati ovu ide-

© VBJK - Caroline Boudry

ju na roditeljskom sastanku kojeg imamo na kraju pedagoške godine, kad bismo, suptilno, ukazali na ritmove dana njihovog djeteta. Ovaj projekt zapravo nije imao za posljedicu promjenu organizacije i dnevnog života njihovog djeteta. Više je poslužio profesionalcima da osvijeste vlastiti vremenski sustav i mjesto djeteta u zadanom rasporedu dana.

Rigorozna organizacija

Dan je bio pomno isplaniran. Svi satovi su se poskidali. Svaki odgajatelj je skinuo svoj (što nije uvijek bilo lako!), mobiteli su se sklonili (normalno!). Satovi na mikrovalnim pećnicama i drugoj opremi su bili ugašeni. Bilo je potrebno više od

pola sata za obilazak jaslica kako bi se sklonili svi pokazatelji vremena. U svakoj grupi određeni je djelatnik imao sat na ruci kako bi zabilježio vrijeme dolaska djece i roditelja, pauze djelatnika i vrijeme koje se odnosilo na djecu. Naravno, članovi tima smjeli su znati koliko je sati u slučaju uzimanja lijeka. Strukturiran i ovako planiran, dan bez vremena mogao je započeti. Na veliki dan, vladalo je poprilično uzbuđenje i radost djelatnika koji su sudjelovali u ovom jedinstvenom eksperimentu. Djeca su, vidjevši koliko su odrasli angažirani i uzbuđeni oko ove ideje, bila vrlo raspoložena za suradnju u provođenju ovog dana u kojem 'požuri' nije bilo na dnevnom redu.

Uvrstiti se u vrijeme

I tako je dan bez satova započeo u 8:00 sati, dobrodošlicom obiteljima. Osjetila sam mirnoću odgajatelja tijekom 'uplovljavanja' u ovaj dio jutra dok su se fokusirali na djecu, bez žurbe da se vrate u svoje sobe. Nekoliko djelatnika prepustilo se inspiraciji. Djeci su dali vremena za igru u miru više nego obično, aktivnosti su nudili kasnije i manje nametljivo. Općenito, tijekom glavnih dijelova dana, timovi su s uobičajenim rasporedom 'prirodno' kasnili oko 20 minuta. Vrijeme ručka se pokazalo ključnim za ovakvu opuštenost. Neke grupe još nisu bile spremne ići za stol te su nastavile s igrom sve dok se jelo nije iznijelo. U jaslicama, neke su bebe imale potrebu za snom ujutro. Bez obzira na doba dana, ili na trenutak dolaska djeteta u jaslice, ili na proteklu noć, bebama je omogućen dnevni odmor. Trenutak zadovoljavanja stvarne potrebe određen je samo na temelju onoga što su odgajatelji opazili i zaključili, a ne na temelju pretpostavki. Tijekom sastanaka koji su uslijedili nakon rada, pojavili su se neki sadržaji koje je bilo potrebno analizirati. Najvažnija su bila izvješća roditeljima. Kako ćemo bez sata roditelje točno izvijestiti o obrocima, trajanju odmora i vremenu kad je dijete bilo presvučeno? Odgajatelji su se osjećali prilično bespomoćno suočeni s izmjenama izvješća. Npr. nisu roditeljima mogli reći da je njihovo dijete spavalo od 13:30 do 15:00, ili sat i pol, već da je 'malo spavalo' ili da se dobro odmorilo, bez preciznog podatka o trajanju odmora. Na temelju ovog iskustva timovi su radili na problemu izvješća s težištem na opravdanost potrebe pružanja informacije o točnom vremenu trajanja različitih trenutaka djetetovog dana u dnevnim zabilježkama. Ovo iskustvo je pokrenulo raspravu o organiziranju dana, o nezaobilaznim trenucima poput obroka i odmora. Položaj buđenja djece redefiniran je tako da ih se više ne sili na ritam koji je često vrlo krut. Timovi su radili i na ideji življenja u sadašnjem trenutku s djetetom. Tijekom crtanja, npr. u starijim grupama, odgajatelji su primijetili da se već vide kako pospremaju prije no što su ustvari to činili. Primijetili su da se brinu da će njihove kolegice zakasnuti na pauzu ili presvlačenje. Raspravljalo se o odnosu prema vremenu - unutar tima je analiziran i istinski promijenjen ritam i njihovih i dječjih dnevnih života. Više usmjereni na stvarne djetetove potrebe i svjesni njihove vrlo rane dobi, redefinirali su svoju poziciju i profesionalne stavove zbog bolje protočnosti u vlastitoj praksi. Danas ima manje žurbe i više vremena, čak i za sanjarenje. Pričaju priče, opažaju s djecom i uživaju u malim stvarima... Onim malim stvarima koje su

© Jovica Drobniak

neprocjenjive u odrastanju. Za kraj ovog članka evo priče o Raphaelu, malom dječaku od 15 mjeseci koji je u jaslicama od svog 6. mjeseca. On je vrlo znatiželjan... prema svemu. Voli opažati, gledati i hvatati pogled odraslog. On ispituje, zuri, fiksira pogledom kao da želi bolje upiti okolinu. Pažljivo sluša sve što mu se govori, bilo da se radi o priči, ili o razgovoru djece, ili o razgovoru s odraslima. Danas Raphael ne želi ići na spavanje s drugom djecom. Nakon ručka puno plače i ne dopušta da mu se promijene pelene. Odgajateljica ga više puta poziva i bezuspješno izdaleka pokušava s njim pregovarati. Juliett, pomoćnica, pažljivo promatra dječaka kako juri po sobi. Čini joj se izgnan među djecom koja se pretjerano uzbuđuju idejom pripreme za spavanje. Smirena, sjeda prekrštenih nogu na veliki zeleni sag pored kreveta i čeka. Čekat će samo nekoliko trenutaka dok se Raphael

udobno ne smjesti među njezinim prekrštenim nogama. U tom gnijezdu on se polako opušta. Dugo će još promatrati njezino lice. Ni ona se ne miče. Koriste ovaj trenutak tjelesnog kontakta za obnavljanje energije. Sve prednosti neverbalne komunikacije su iskorištene jer je vrijeme isključeno, a empatija biva snažnija od zahtjeva za brzim i učinkovitim početkom vremena za odmor.

Fotografiju na dnu stranice ustupio je Dnevni centar 'La souris verte' (Zeleni miš) iz Villea (Francuska)

Christine Schuhl je pedagoška savjetnica i trenerica u Francuskoj; glavna je urednica stručnog časopisa za rano djetinjstvo (Elsevier Masson France) i autorica nekoliko knjiga: *Život u jaslicama*, *Socijalna kronika* (Lyon, 2003.), *Rješavanje blagog nasilja*, *Alati i iskustva* (Lyon, 2010.)
christine.schuhl@free.fr

